Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6563

2024 11 12

P9_TA(2024)0175

Tunisui skirtos Specialiosios priemonės 2023 m. priėmimas

2024 m. kovo 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Tunisui skirtos Specialiosios priemonės 2023 m. priėmimo (2024/2573(RSP))

(C/2024/6563)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (toliau – ES sutartis), ypač į jos 14 straipsnį,

— atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV),

— atsižvelgdamas į 2021 m. birželio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/947, kuriuo nustatoma Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė „Globali Europa“, iš dalies keičiamas ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 466/2014/ES ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1601 ir Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 480/2009 ([1]) (toliau – Reglamentas dėl KVTBP „Globali Europa“),

— atsižvelgdamas į 2008 m. birželio 3 d. Europos Parlamento ir Komisijos susitarimą dėl Tarybos sprendimo 1999/468/EB, iš dalies pakeisto Sprendimu 2006/512/EB, nustatančio Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką, įgyvendinimo taisyklių ([2]),

— atsižvelgdamas į 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 ([3]) (toliau – Finansinis reglamentas),

— atsižvelgdamas į Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimą, steigiantį Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Tuniso Respublikos asociaciją ([4]),

— atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Tuniso, ypač į 2023 m. kovo 16 d. rezoliuciją dėl pastarojo meto išpuolių Tunise prieš saviraiškos ir asociacijų laisvę ir profesines sąjungas, visų pirma žurnalisto Noureddine'o Boutaro atvejį ([5]),

— atsižvelgdamas į 2023 m. birželio 11 d. Komisijos pirmininkės U. von der Leyen, Italijos ministrės pirmininkės G. Meloni, Nyderlandų ministro pirmininko M. Rutte ir Tuniso prezidento K. Saiedo pareiškimą spaudai,

— atsižvelgdamas į 2023 m. liepos 16 d. Susitarimo memorandumą dėl ES ir Tuniso strateginės ir visuotinės partnerystės,

— atsižvelgdamas į 2023 m. gruodžio 20 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimą dėl Tunisui skirtos Specialiosios priemonės 2023 m. finansavimo (C(2023)9184) ir į pridedamą veiksmų dokumentą dėl Tuniso makroekonominių reformų rėmimo programos,

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 136 straipsnio 5 dalį ir 132 straipsnio 2 dalį,

([1]) OL L 209, 2021 6 14, p. 1.
([2]) OL C 143, 2008 6 10, p. 1.
([3]) OL L 193, 2018 7 30, p. 1.
([4]) OL L 97, 1998 3 30, p. 2.
([5]) OL C, C/2023/407, 2023 11 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/407/oj.

— atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto ir Vystymosi komiteto pasiūlymą dėl rezoliucijos,

A. kadangi ES sutarties 21 straipsnyje teigiama, kad „Sąjungos veiksmai tarptautinėje arenoje grindžiami principais, paskatinusiais jos pačios sukūrimą, vystymąsi ir plėtrą, ir kurių įgyvendinimą ji skatina platesniame pasaulyje: demokratijos, teisinės valstybės, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių visuotinumo ir nedalomumo, pagarbos žmogaus orumui, lygybės ir solidarumo principais bei Jungtinių Tautų Chartijos ir tarptautinės teisės principų laikymusi“;

B. kadangi Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo, steigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Tuniso Respublikos asociaciją, 2 straipsnyje teigiama, kad „[š]alių santykiai ir visos Susitarimo nuostatos grindžiamos pagarba žmogaus teisėms ir demokratiniams principams, kuriais remiasi Šalių vidaus bei tarptautinė politika ir kurie yra pagrindinis šio Susitarimo elementas“;

C. kadangi Reglamento dėl KVTBP „Globali Europa“ 29 straipsniu uždrausta įtraukti veiksmus, kurie gali lemti žmogaus teisių pažeidimus šalyse partnerėse; kadangi Reglamento 25 straipsnio 5 dalyje tikimasi, kad Komisija atliks *ex ante* poveikio žmogaus teisėms vertinimą, proporcingą numatomų veiksmų ir priemonių tikslams ir mastui; kadangi Reglamento 3 straipsnio 4 dalyje teigiama, kad „[n]e mažiau kaip 93 % išlaidų pagal Priemonę turi atitikti [...] OPV [oficialios paramos vystymuisi] kriterijus, taip padedant įgyvendinti bendrus oficialios paramos vystymuisi įsipareigojimus“;

D. kadangi Reglamento dėl KVTBP „Globali Europa“ 40 konstatuojamojoje dalyje teigiama, kad „kadangi pagarba demokratijai, žmogaus teisėms ir teisinės valstybės principui yra būtina patikimo finansų valdymo ir veiksmingo Sąjungos teikiamo finansavimo sąlyga, kaip nurodyta Finansiniame reglamente, parama galėtų būti sustabdyta, jei demokratijos, žmogaus teisių ar teisinės valstybės padėtis trečiosiose valstybėse pablogėja“;

E. kadangi valdant prezidentui Kaisui Saiedui Tunise įvyko autoritarinio režimo perversmas ir nerimą keliantis demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės nuosmukis; kadangi pastaraisiais metais prezidentas Kais Saied savavališkai įsakė suimti ir sulaikyti opozicijos politikus, teisėjus, žiniasklaidos darbuotojus ir pilietinės visuomenės aktyvistus;

F. kadangi Komisija priėmė Specialiąją priemonę taikydama skubią rašytinę procedūrą;

G. kadangi prieš šešis mėnesius, 2023 m. birželio 11 d. Komisijos pareiškime spaudai, buvo paskelbta, kad Tunisui skiriama 150 mln. EUR parama biudžetui; kadangi apie šią paramą biudžetui buvo paskelbta prieš pasirašant ES ir Tuniso susitarimo memorandumą;

H. kadangi prieš priimant Specialiąją priemonę pagal skubią rašytinę procedūrą Komisija ir Parlamentas neoficialiai nesusisiekė, kaip numatyta 2008 m. birželio 3 d. Europos Parlamento ir Komisijos susitarimo 12 dalyje;

I. kadangi Reglamento dėl KVTBP „Globali Europa“ 27 straipsnio 4 dalyje teigiama, kad „[t]eikdama paramą biudžetui pagal Finansinio reglamento 236 straipsnį, Komisija aiškiai apibrėžia paramos biudžetui naudojimo sąlygų kriterijus, įskaitant reformų vykdymo pažangą ir skaidrumą, ir stebi, kaip jų laikomasi, taip pat remia parlamentinės kontrolės ir nacionalinių audito gebėjimų plėtojimą, skaidrumo ir galimybių visuomenei susipažinti su informacija didinimą“;

J. kadangi SESV 218 straipsnyje nustatyta tvarka, kuri turi būti taikoma deryboms dėl ES ir trečiųjų šalių susitarimų ir jų sudarymui; kadangi ši tvarka suteikia galimybę taikyti tinkamas procedūrines garantijas, taip pat parlamentinę ir teisminę kontrolę, taip didinant atskaitomybę ir demokratinį legitimumą;

K. kadangi 2023 m. rugsėjo 13 d. Užsienio reikalų komiteto delegacijai buvo uždrausta atvykti į Tunisą ir taip apribotos Parlamento galimybės pasinaudoti savo tikrinimo įgaliojimais;

L. kadangi 2023 m. rugsėjo 26 d. Tuniso valdžios institucijos vienašališkai atidėjo Komisijos vizitą, likus kelioms dienoms iki planuoto vizito;

M. kadangi 2023 m. spalio mėn. Tuniso prezidentas atsisakė 60 mln. EUR paramos biudžetui ir ją grąžino;

N. kadangi ES yra labai suinteresuota toliau bendradarbiauti su Tunisu siekiant užtikrinti makroekonominį stabilumą, teisinę valstybę ir žmogaus teises šalyje;

1. prieštarauja tam, kad reikia skubios rašytinės procedūros dėl Tunisui skirtos Specialiosios priemonės, nes Komisijos pirminis pranešimas apie 150 mln. EUR paramą biudžetui buvo pateiktas dar 2023 m. birželio 11 d., todėl liko pakankamai laiko pasinaudoti įprastine procedūra; mano, kad šios skubios rašytinės procedūros inicijavimo laikas rodo, jog nepaisoma parlamentinės kontrolės ir komiteto procedūros;

2. ragina Komisiją kito būsimo aukšto lygio geopolitinio dialogo metu pateikti išsamų, faktais pagrįstą paaiškinimą, kodėl prieš priimant Specialiąją priemonę pagal skubią rašytinę procedūrą Komisija ir Parlamentas neoficialiai nesusisiekė, kaip numatyta 2008 m. birželio 3 d. Parlamento ir Komisijos susitarimo 12 dalyje; todėl tikisi, kad per kitą aukšto lygio geopolitinį dialogą Tunisas bus pasirinktas prioritetine šalimi;

3. mano, kad Susitarimo memorandume prisiimtas politinis įsipareigojimas „visiškai“ išmokėti 2023 m. biudžeto paramą nesudaro teisinio pagrindo priimti šią priemonę nei kaip specialiąją priemonę pagal Reglamento dėl KVTBP „Globali Europa“ 23 straipsnio 4 dalį, nei pagal skubią rašytinę procedūrą;

4. apgailestauja, kad Komisija pagal Finansinio reglamento 112 straipsnio 4 dalį ir 236 straipsnį proaktyviai nepateikė Parlamentui atitinkamo finansavimo susitarimo su Tunisu, kuriame būtų nustatytos konkrečios sąlygos ir reikalavimai;

5. prašo išsamiai paaiškinti, kaip tokios sąvokos kaip „pakankama pažanga“, vartojamos Komisijos specialiosios priemonės veiksmų dokumento 4.3.2 skirsnyje, kuriame išsamiai išdėstyti paramos biudžetui išmokėjimo kriterijai, yra „aiškiai apibrėžti paramos biudžetui naudojimo sąlygų kriterijai“, kaip nustatyta Reglamento dėl KVTBP „Globali Europa“ 27 straipsnio 4 dalyje;

6. išreiškia abejonę, ar taikant šią specialiąją priemonę laikomasi pagrindinių išorės veiksmų principų, susijusių su demokratija, žmogaus teisėmis ir teisine valstybe, kaip nurodyta ES sutarties 21 straipsnyje, įvairiose Reglamento dėl KVTBP „Globali Europa“ nuostatose ir Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo, steigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Tuniso Respublikos asociaciją, 2 straipsnyje, atsižvelgiant į tai, kad Tunise jau nuo 2021 m. liepos mėn. smarkiai pablogėjo pagrindinių teisių padėtis, ir į tai, kad smarkiai pablogėjus pagrindinių vertybių padėčiai ES gali sustabdyti, sumažinti arba atšaukti šalims partnerėms skirtą paramą biudžetui;

7. todėl ragina Komisiją skubiai ir iki Parlamento kadencijos pabaigos raštu pateikti išsamesnę informaciją apie tai, kaip ir kada ji įvertins, ar 4.3.2 skirsnyje nurodytos sąlygos dėl paramos biudžetui išmokėjimo buvo arba bus įvykdytos, ir kokiais objektyviais kriterijais bus remiamasi nustatant, ar įgyvendinant 4.3.2 skirsnyje išvardytas bendrąsias sąlygas padaryta „pakankama pažanga“;

8. prašo Komisijos raštu paaiškinti, kaip, jos vertinimu, Tunisas šiuo metu atitinka Specialiosios priemonės veiksmų dokumento 4.3.2 skirsnio b punkte nurodytą reikalavimą, susijusį su pagrindinėmis vertybėmis;

9. ragina Komisiją paaiškinti, kodėl ji nusprendė išmokėti 150 mln. EUR vienu kartu, užuot leidusi laipsniškai išmokėti išmokas remiantis konkrečiomis pasiektomis tarpinėmis reikšmėmis ar įvykdytais veiksmais, kaip numatyta Finansinio reglamento 236 straipsnio 2 dalyje, taip užkirsdama kelią galimybei sustabdyti tolesnes išmokas, jei būtų pastebėta, kad pagrindinių vertybių padėtis akivaizdžiai blogėja;

10. ragina Komisiją paaiškinti, kaip Specialioji priemonė padės pagerinti verslo ir investicijų aplinką, atsižvelgiant į tai, kad nuo 2021 m. liepos mėn. Tunise pablogėjo teisinės valstybės padėtis, o tai trukdo ekonominei plėtrai;

11. ragina Komisiją paaiškinti priežastis, dėl kurių Tuniso valdžios institucijos atsisakė 2023 m. spalio mėn. pagal COVID priemonę išmokėtos 60 mln. EUR paramos biudžetui, ir kokiu pagrindu Komisija mano, kad Tuniso valdžios institucijos yra pasirengusios priimti pagal šią specialiąją priemonę numatytą paramą biudžetui;

12. ragina Komisiją paaiškinti, kokias garantijas ji gavo iš Tuniso valdžios institucijų nuo 2023 m. rugsėjo mėn., kad Parlamentui bus leista apsilankyti ES finansuojamų projektų įgyvendinimo vietose Tunise ir taip pasinaudoti savo priežiūros ir tikrinimo teisėmis pagal ES sutarties 14 straipsnį;

13. prašo Komisijos paaiškinti padėtį ir pateikti tinkamą bei išsamų atsakymą į Parlamento klausimą, į kurį atsakoma žodžiu, ir į šią pridedamą rezoliuciją;

14. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Komisijai, Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai bei Tarybai.